

UiT Norges arktiske universitet

Det Juridiske Fakultet

Personvern for barn i barnevernet, med særskilt fokus på barn bosatt i institusjoner

Benjamin Agovic-Nordaas

Masteroppgave i Rettsvitenskap, JUR-3902, Vår 2021

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
2	Hoveddel	2
2.1	Personvernbegrepet	2
2.1.1	Hva er «personvern»?.....	2
2.1.2	Retten til et privatliv - Prinsippets forankring.....	3
2.1.3	Forholdet mellom «rettsikkerhet» og «personvern»	5
2.1.4	Forholdet mellom «allmenn innsynsrett» og «personvern».....	6
2.1.5	«Taushetsplikt» - en hjørnestein for personvernet	6
2.2	Barns personvern	7
2.2.1	Kort om utfordringer for barn i barnevernet – stigmatisering.....	7
2.2.2	Barns behov for et sterkere personvern.....	8
2.2.3	Personvernforordningen	9
2.2.4	Barnekonvensjonens artikkel 16 – Retten til privatliv	9
2.2.5	Barnekomiteens «Day Of General Discussions – Digital media and children’s rights»	10
2.2.6	Barns personvern i Grunnloven.....	11
2.3	Barnevernloven – en kort oversikt.....	12
2.3.1	Omsorgsovertakelse – Barnevernloven § 4-12	13
2.3.2	Plassering etter omsorgsovertakelse – Fosterhjem eller institusjon?.....	13
2.4	Taushetsplikten i barnevernet.....	15
2.4.1	Generell taushetsplikt i forvaltningsrett	15
2.4.2	Nærmere om «personlige forhold»	16
2.4.3	Hvem har taushetsplikt?	17
2.4.4	Taushetsplikt - Barnevernloven § 6-7	18
2.4.5	Unntak fra taushetsplikten.....	19
2.4.6	Unntak fra unntaket?	20

2.4.7	Barneloven § 31 – barnets alder og modenhet	21
2.4.8	Analogisk tolkning av barneloven § 31.....	22
2.4.9	Barnets personvern vokser med barnets modenhet	22
2.5	Straffelovens innvirkning på barns personvern	23
2.5.1	Straff etter brudd på taushetsplikten – Straffeloven §§ 209 og 210.....	23
2.5.2	Krenkelse av privatlivets fred – Straffeloven § 267 første ledd.....	25
2.5.3	Hva er «privatlivets fred»?.....	25
2.5.4	Problematikken rundt en presiserende lovtekst i straffeloven § 267	26
2.5.5	Gjeldende rettspraksis for «personlige forhold»	27
2.5.6	Hva ligger i ordet «krenkelse»?	28
2.5.7	Gjeldende rettspraksis for «krenkelse»	29
2.5.8	Nærmere om strafferammen i straffelovens § 267.....	30
2.5.9	Avslutningsvis om «krenkelse av privatlivets fred»	30
2.6	Domsanalyse av HR-2019-2038-A	32
2.6.1	Faktum i saken	32
2.6.2	Straffelovens § 267 veid opp mot menneskerettigheter	32
2.6.3	Sensitive opplysninger?.....	33
2.6.4	Spørsmålet om «rettsstridighet».....	33
2.6.5	Fritak fra straff med bakgrunn i samtykke	34
2.6.6	Spenningsforholdet mellom ytringsfrihet og privatlivets fred	36
2.6.7	Avslutningsvis om HR-2019-2038-A	38
3	Avslutningsvis.....	39
	Referanseliste	41

1 Innledning

Personvern er et begrep som står sentralt i et hvert velutviklet demokrati. Prinsippet om retten til sitt eget privatliv veier tungt også i norsk rett. I den moderne verden er spørsmålet om personvern alltid i utvikling, i særlig grad på grunn av moderne teknologi slik som sosiale media. Denne utviklingen har en stor innvirkning på dagens barn og ungdom. Barn er ansett som en utsatt menneskegruppe som krever et tyngre vern rundt seg enn voksne mennesker. Dette gjenspeiler seg i lovgivning som spesifikt tar til sikte på å ivareta barns interesser og sikkerhet. Barnevernloven er et konkret eksempel på slik lovgivning; en lov konstruert med det formål om å verne barn, spesielt i tilfeller hvor barnet står ovenfor en utfordrende eller vanskelig familiesituasjon.

I de tilfeller hvor barnets egen familie ikke besitter evnen eller muligheten til å ivareta barnets krav på omsorg vil staten måtte tre inn, noe som innebærer en åpenbar krenkelse av både barnets og familiens personvern. I slike tilfeller har staten myndighet til å benytte seg av en rekke forskjellige virkemidler for å sørge for at barnets krav på omsorg ivaretas. I de mest alvorlige tilfellene vil barnet kunne plasseres på institusjon. I en slik situasjon oppstår det en mengde problemstillinger i forbindelse med barnets personvern.

Gjennom mine fire år som ansatt i en barnevernsinstitusjon har jeg opparbeidet meg mange erfaringer til flere av de praktiske utfordringer barn innenfor barnevernet står ovenfor. I denne oppgaven skal jeg se nærmere på de juridiske problemstillingene som oppstår i forhold til barnets personvern både på generelt grunnlag, og i tilfeller hvor staten trer inn, med et tilleggssøkelys på barn som er bosatt på barneverninstitusjon. Jeg skal se på hva loven sier, hva lovgiver har tenkt, hvordan innvirkning både nasjonal og internasjonal rettspraksis har for ivaretagelse og videre utvikling av barns personvern.

2 Hoveddel

2.1 Personvernbegrepet

2.1.1 Hva er «personvern»?

Personvern handler enkelt sagt om retten til sitt eget privatliv, samtidig som det er et grunnleggende prinsipp i en rettsstat. Idealet man sikter etter er at hvert enkelt menneske skal ha råderett over seg selv og sine egne personopplysninger. Mennesker skal ha en ukrenkelig egenverdi, og som individ har du rett til en privat «boble» som du selv har kontroll over uten unødig innblanding fra staten eller andre mennesker så langt det lar seg gjøre. Et sterkt personvern er et fundament i et velfungerende demokratisk samfunn. Det er vanskelig å se for seg at et menneske kan ha rom til å utvikle selvstendige vurderinger og refleksjoner uten retten til et privatliv.

Begrepet «personvern» innebærer også vern av enkeltpersoners rett til å ha kontroll over deling av personlige opplysninger, i særlig grad hvor og når de skal deles. I det moderne samfunnet har privatlivet og sikkerheten rundt personlige opplysninger endret seg drastisk over de siste 20 årene. Den største grunnen for dette er den enorme utviklingen av blant annet internett, datamaskiner, smarttelefoner og sosiale media, i særlig grad sistnevnte. Når det kommer til bruken av internett og sosiale media er det ingen aldersgrupper som benytter seg like mye av dette som det den yngre befolkningen gjør. Av mennesker mellom 16-24 år meldte 100% at de brukte internettet flere ganger hver eneste dag i 2020, en økning fra 97% fra 2019.¹ Aldersgruppen 9-15 år bruker i gjennomsnitt 152 minutter på nett hver eneste dag, mens aldersgruppen 16-24 år bruker i snitt 270 minutter.²

¹ <https://www.ssb.no/statbank/table/11124> (lest 17. mai 2021)

² <https://www.ssb.no/statbank/table/12947> (lest 17. mai 2021)

I dagens samfunn er en tilstedeværelse på sosiale media nærmest uunngåelig. Normen i dagens samfunn er å dele både personlige tanker og informasjon regelmessig; hva man heter, hvor man er, hvor og når man var født, hva man tenker om nåværende hendelse, osv. Dette er noe som ikke var mulig for bare 20 år siden. En slik enorm endring over relativt kort tid er en stadig utfordring for samfunnet som helhet, og da også for lovgiver.

2.1.2 Retten til et privatliv - Prinsippets forankring

Retten til privatliv er et prinsipp som finner sin opprinnelige forankring i Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Roma, 4. November 1950 (Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen – EMK) artikkel 8, som sier «Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.», og står sentralt i EUs personvernforordning (2016/679).

Bestemmelsen om retten til privatliv ble innført i lov 17. Mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven – GrL.) den 13. Mai 2014, etter at Stortinget ønsket å styrke vernet om den personlige integritet. Grunnloven § 102 sier «Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og kommunikasjon. [...]». I bestemmelsens andre ledd blir det sagt at statens myndigheter skal sikre et vern om den personlige integritet.

Disse forankringene gjør seg gjeldende for alle mennesker, inkludert barn. Barn har dog et særskilt vern for deres privatliv nedfelt i The United Nations Convention on the Rights of the Child, 20. November 1989 (Barnekonvensjonen – BK). Konvensjonens artikkel 16 punkt 1 sier at «Ingen barn skal utsettes for vilkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, sin familie, sitt hjem eller sin korrespondanse, eller for ulovlige angrep mot sin ære eller sitt omdømme». Denne utformingen er til en viss grad overflødig ettersom EMK artikkel 8 sier det samme. Begrunnelsen bak dette er at barnekonvensjonen tar til siktemål å fremheve det faktum at barn krever et særskilt vern rundt seg, samtidig som konvensjonen er med på å fremheve barn som egne rettssubjekter.

Vår egen Grunnlov har også tatt til sikte å skille ut det faktum at barn skal ha et særskilt vern. Dette kommer frem i Grl. § 104. Denne bestemmelsen ser slik ut;

«Barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. De har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling.

Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn

Barn har rett til vern om sin personlige integritet. Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for barnets utvikling, herunder sikre at barnet får den nødvendige økonomiske, sosiale og helsemessige trygghet, fortrinnsvis i egen familie.»

Jeg har valgt å fremheve hele lovteksten i Grl. § 104 fordi den legger fundamentet for hvordan barn skal behandles etter norsk lov. Den viser også til noen viktige momenter som må vektlegges i saker som omhandler barn, da i særlig grad barnevernssaker. Et av disse momentene er barnets rett til å bli hørt, og at deres mening skal vektlegges etter alder og utvikling. Enda mer veiledende er bestemmelsens andre ledd som presiserer at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle avgjørelser som berører barn. Disse momentene er i stor grad det vårt barnevern er bygd på, noe vi skal se nærmere på senere i oppgaven.

Noe som er interessant å bemerke seg er paragrafens tredje ledd, som lyder svært lik Grl. § 102 som vi har sett på tidligere i dette underkapittelet. Stortinget har valgt å definere barns personlige integritet som noe annet enn privatliv. Hvorfor lovgiver har valgt å skille dette vernet ut i en egen bestemmelse er noe merkelig. Dersom lovgiver ønsket å gi barn et særskilt vern i forbindelse med deres personvern fremstår det mer naturlig at bestemmelsen skulle tatt til sikte å verne om barns rett til privatliv. Likevel så finnes det en naturlig overlapp mellom begrepene «personlig integritet» og «rett til privatliv». Jeg tolker det dithen at lovgiver har ønsket å legge mer vekt på barns personvern gjennom denne bestemmelsen. Det er dog noe merkelig at de har valgt å verne deres «personlige integritet» i stedet for å deres «rett til privatliv». Om dette har noen reell konsekvens er vanskelig å si.

Hovedpunktet her er at retten til et privatliv er et tungt forankret juridisk prinsipp i norsk rett, ikke bare et ideal. I retten til et privatliv vil spørsmålet om personlige opplysninger stå sentralt. Det er denne dimensjonen som i hovedsak står ovenfor omfattende lovregulering, deriblant gjennom personopplysningsloven, som vi skal se nærmere på senere i oppgaven.

2.1.3 Forholdet mellom «rettsikkerhet» og «personvern»

Den rettslige og saklige sammenhengen mellom rettsikkerhet og personvern er ikke til å unngå. Disse to begrepene har utviklet seg forholdsvis parallelt i den moderne verden. Begge begrepene har sin grunnleggende verdi i å beskytte borgernes integritet og autonomi mot mektige samfunnskrefter. I *Frihagens Forvaltningsrett* blir forholdet mellom disse begrepene forklart slik; rettsikkerhetsbegrepet har til sikte å beskytte mot inngrep fra statsmakten og dens forgreninger, og å sikre den enkeltes rett i forholdet til det offentlige. Herav skal personvernreglene gi vern mot utrygghet og fare for misbruk, samt overgrep som følger av at opplysninger om borgernes personlige forhold samles inn, systematiseres, sammenstilles og brukes eller videreformidles uten dennes samtykke.³

En forskjell mellom rettsikkerhetsgarantiene og bestemmelsene om personvern er at personvernsbestemmelsene også retter seg mot private som har tilgang til slike opplysninger.

Retten til et personvern er dog ikke ufravikelig, og kan dermed komme i konflikt med rettsikkerhetshensyn. Et eksempel på dette er i tilfeller hvor noen er part i en forvaltningssak, og vil som alminnelig utgangspunkt ha krav på innsyn i alle dokumenter som inneholder opplysninger som er relevante for den aktuelle avgjørelsen. Dette gjelder også i saker hvor det er tale om taushetspliktbelagte opplysninger. Reglene om taushetsplikt i lov 10. Februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven – fvl.) er ikke til hinder for at «opplysningene i en sak gjøres kjent for sakens parter eller deres representanter», jf. fvl. § 13a nr.1. Unntak fra innsynsretten må da begrunnes etter reglene i fvl. § 19, 2. avsnitt, som gir forvaltningsorganet mulighet til å holde tilbake opplysninger slik som «en annen persons helseforhold» eller «andre forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre». Dette kan imidlertid bare gjøres hvis det ikke «er av vesentlig betydning» for parten å få disse opplysningene.

³ Jan Fridthjof Bernt og Ørnulf Rasmussen, *Frihagens forvaltningsrett*, Bind 1, 2. utg., Fagbokforlaget 2010, s.

2.1.4 Forholdet mellom «allmenn innsynsrett» og «personvern»

Retten til et personvern er som sagt ikke ufravikelig, og må alltid vurderes opp mot andre samfunnsinteresser. Disse interessene kan i enkelte tilfeller veie tyngre enn hensynet til personvernet. Grl. § 100 gir en grunnlovfestet innsynsrett, men åpner for begrensninger i denne innsynsretten «ut fra hensyn til personvern og av andre tungtveiende grunner», jf. Grl. § 100 femte ledd, hvor hovedeksempelet er taushetsplikt for personopplysninger.

2.1.5 «Taushetsplikt» - en hjørnestein for personvernet

For at personlige opplysninger skal kunne vernes om, har forvaltningsretten fremstilt en taushetsplikt rundt slike opplysninger. Denne rettigheten er essensiell for å opprettholde tilliten mellom det offentlige og folket.

Hvem som har taushetsplikt er i hovedsak regulert i fvl. § 13 første avsnitt, som uttaler at plikten ligger på «enhver som utfører tjeneste eller arbeids for et forvaltningsorgan.» Her er det viktig å legge merke til fvl. § 1 som påpeker at reglene i forvaltningsloven må vike for spesialregulering, slik som for eksempel lov 17. juli 1992 om barneverntjenester (barnevernloven – bvl). Denne loven inneholder egne bestemmelser angående taushetsplikt.

Et eventuelt brudd på denne plikten er straffbar etter lov 20. Mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven – strl.) §§ 209 og 211, hvor straffen kan resultere i bot eller fengsel inntil 1 år. I det tilfellet hvor bruddet på taushetsplikten er å anse som «grov» kan man straffes etter strl. § 210, som har en øvre strafferamme på inntil 3 år. Disse bestemmelsene er illustrativ for hvor alvorlig vi som samfunn ser på brudd på taushetsplikten.

2.2 Barns personvern

2.2.1 Kort om utfordringer for barn i barnevernet – stigmatisering

Før vi tar for oss personvern for barn i barnevernet er det helt elementært å ta for seg noen av de utfordringer barn som blir involvert i barnevernet står ovenfor, spesielt de som blir bosatt i barnevernsinstitusjoner.

I boken «Normalitet» skriver Thomas Hylland Eriksen «Alle samfunn er basert på regler, normer og noen felles fortolkningsrammer, som varierer i omfang og styrke. Overalt iverksettes sanksjoner overfor dem som bryter sentrale normer; overalt blir de som ikke passer inn, betraktet som avvikere. Men her slutter også likhetene. Hvor grensene går for normalitet, hvilke abstrakte oppfatninger som eksisterer med hensyn til hva som er normalt og hva som er unormalt, hva slags institusjoner som tar hånd om avvikerne og hvilke sanksjoner som iverksettes, hvilke metoder som gjør det mulig å transformere noe unormalt til noe normalt; alt dette varierer historisk og krysskulturelt».⁴

Det er mange karakteristikk og beskrivelser man kan benytte, og som kan assosieres med ungdom som bor på barneverninstitusjoner. Atferdsproblemer, rus, psykiatri, omsorgssvikt og selvskadning for å nevne noen. Samtlige begreper er stigmatiserende i seg selv, og stempler disse ungdommene som avvik fra normalen. Om en legger til at de er plassert på en institusjon, er de også da i unormale omgivelser. Dette gjør disse barna særlig sårbare og med ytterligere behov for vern og beskyttelse.

Per Solvang skriver følgende i boka «Normalitet». «Normalitet har vært sett på som en størrelse som i sitt innerste vesen ikke gir seg til kjenne. Hvis den gir seg til kjenne, er det fordi vi står overfor det motsatte, det unormale».⁵

⁴ Thomas Hylland Eriksen og Jan-Kåre Breivik (red.) mfl., *Normalitet. Innledning: I de enøydes land*, 2. utg., Universitetsforlaget 2006, s. 6

⁵ Thomas Hylland Eriksen og Jan-Kåre Breivik (red.) mfl. *Normalitet. Problematisering, utdefinering eller omfavneelse?*, 2. utg., Universitetsforlaget 2006 s. 182.

Institusjonshverdagen er annerledes. En kan tenke at det kan skape et utenforskap hvor ungdommer som bor der egentlig ikke ønsker å assosieres med. Ut fra samfunnets forståelse av normalitet vil det lett kunne oppleves som stigmatiserende og undertrykkende å bo i barneverninstitusjon.

I boken *Skam, skyld og ære i det moderne* diskuteres de sosiale konsekvenser av å miste foreldreansvaret. Å bli fratatt sine barn fordi man ikke selv er i stand til å håndtere dem, er i vårt samfunn ansett som et avvik. Skam handler ikke om gode eller onde intensjoner, men om relasjoner. I et samfunn hvor det å oppnå noe og lykkes er en verdimeessig akse, vil det å ikke oppnå noe være en moderne kilde til skam.⁶

Når det kommer til barns tilværelse på institusjon har det også blitt forsket nærmere på. Barneombudet har vært i kontakt med mange barn som bor på institusjon. Resultatet av samtaleene de har hatt er samlet i en rapport fra barneombudet. Rapporten kom ut i januar 2020 og gir et tydelig utfordringsbilde direkte fra de som faktisk står i denne hverdagen. Navnet på rapporten ble satt til «DE TROR VI ER SHITKIDS», og illustrerer ganske godt hvilken stigmatisering disse barna står ovenfor. Mange ungdommer de snakket med følte seg på utsiden av samfunnet og stemplet som «shitkids», ergo navnet på rapporten. Ungdommene opplever også at barnevernsbarn får skylden hele tiden, og blir sett på som problembarn. Flere av ungdommene barneombudet snakket med uttrykker at de synes det er skamfullt å bo på institusjon. De holder gjerne tilbake informasjon og forteller ikke at de bor på institusjon. Dette påvirker vennerelasjoner siden de heller ikke ønsker besøk der de bor.⁷

2.2.2 Barns behov for et sterkere personvern

Over lengre tid har verdenssamfunnet anerkjent at barn er en sårbar gruppe. Dette gjenspeiler seg deriblant i barnekonvensjonen, som ble utformet med det eksplisitte formål om å verne om barns rettigheter fordi FN forstod deres sårbare posisjon i samfunnet. Det faktum at

⁶ Ivar Frønes, *Skam, skyld og ære i det moderne*, Fagbokforlaget 2001, s. 69-81

⁷ <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/De-tror-vi-er-shitkids.pdf> (lest 17. mai 2021)

konvensjonen er ratifisert av alle FNs medlemsland, med unntak av USA, fungerer som et eksempel på hvor utbredt forståelsen om barns sårbarhet er. Dette er illustrativt på hvorfor barns personvern må stå sterkere enn voksne menneskers personvern; de er prinsipielt mer sårbare og mer utsatt.

2.2.3 Personvernforordningen

EU har sett det nødvendig å styrke og harmonisere personvernet ved behandling av personopplysninger. Med bakgrunn i dette har de innført Personvernforordningen (Forordning (EU) 2016/679), som har det engelske navnet General Data Protection Regulation. Denne forordningen trådte i kraft 25. mai 2018 når den avløste personverndirektivet. Den er med andre ord relativt ny. Ettersom dette er en forordning, ikke et direktiv, har den direkte innvirkning på alle medlemsland og er dermed ikke avhengig av å implementeres via nasjonal lovgivning. Likevel har Norge valgt å gjøre nettopp dette.

Personvernforordningen trådte i kraft i Norge 20. Juli 2018, og er vedtatt gjennom lov 15. juni 2018 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven), se § 1. Formålet med forordningen var å styrke enkeltpersoners mulighet til å kontrollere registrerte opplysninger om dem selv. Dette gjelder selvfølgelig også for barn. Til tross for dette har personvernforordningen sett det nødvendig å gi barns personopplysninger et særlig vern. Dette ble begrunnet med at barn er mindre bevisst på aktuelle risikoer, konsekvenser og garantier når det kommer til det å dele personlig informasjon, se avsnitt 38 i personvernforordningen.

2.2.4 Barnekonvensjonens artikkel 16 – Retten til privatliv

Tidligere i oppgaven under punkt 2.1.2 ble det henvist til de juridiske forankringene i forbindelse med «retten til privatliv» i EMK artikkel 8 og GrL. § 102. I samme underkapittel ble det også henvist til BK artikkel 16 som i all hovedsak hadde samme ordlyd som EMK artikkel 8. Det vil naturligvis være en stor grad av overlapping mellom BK og EMK på flere

områder, men BK vil være av særskilt relevans for denne oppgaven ettersom den spesifikt retter seg mot barn. Slik det har blitt nevnt tidligere har BK som formål å gi et større vern for barn med bakgrunn i deres sårbarhet, og tydeliggjøre barn som egne rettssubjekter. Dermed vil BK være mer presiserende for problemstillingen i denne oppgaven enn det EMK er. Derfor er det nødvendig å se nærmere på BK artikkel 16.

Barnekonvensjonens artikkel 16 lyder følgende;

1. Ingen barn skal utsettes for vilkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, sin familie, sitt hjem eller sin korrespondanse, eller for ulovlige angrep mot sin ære eller sitt omdømme.
2. Barnet har rett til lovens beskyttelse mot slik innblanding eller slike angrep.

Artikkelen tar altså sikte på å gi alle barn en rett til beskyttelse mot urettmessige og tilfeldige inngrep i deres privatliv. I boka *Barnekonvensjonen, Barns rettigheter i Norge* blir det presisert at denne «rettigheten er ment å omfatte alle barn i alle situasjoner som beskytter barns rett til privatliv uansett hvor de bor, og dermed også ved alternativ omsorg som fosterhjem, omsorgsbolig eller institusjon».⁸ Dette er særdeles relevant for denne oppgaven ettersom det presiserer at det ikke spiller noe rolle hva slags privatliv det er snakk om; vanlig familieliv eller institusjon. Retten gjelder for alle barn.

I samme bok blir det videre forklart at barnets rett til privatliv er ment å være en dynamisk bestemmelse, i den grad at den endres med barnets utvikling, se sidene 150-151.

2.2.5 Barnekomiteens «Day Of General Discussions – Digital media and children’s rights»

Personvern er i stadig utvikling i det moderne samfunn, spesielt med bakgrunn i teknologi. Dette er ikke blitt tatt høyde for i barnekonvensjonen ettersom den ble utarbeidet på en tid hvor slik teknologisk utvikling ikke var forventet. Barnekonvensjonen sier ikke noe spesifikt

⁸ Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kristen Sandberg (red.), *Barnekonvensjonen, Barns rettigheter i Norge*, 4. utg., Universitetsforlaget 2020, s. 150

om de utfordringer barn står ovenfor i forbindelse med de krenkelser de blir utsatt for over nett. Heldigvis er barnekomiteen klar over dette, og i Høsten 2014 arrangerte de en «Day of General Discussion» med temaet «Digital media and children's rights». Fokuset var å få en bedre forståelse av hvilke innvirkninger barns tilgang til sosiale media og informasjon har på barn. Deretter ønsket man å utvikle rettighetsbaserte strategier for å maksimere mulighetene internettet kan gi barn, samtidig som de beskytter dem fra risikoer og potensiell skade, hvor det er mulig.⁹ Dette viser at problemstillingen som omhandler barns personvern i det moderne samfunnet er anerkjent. Denne anerkjennelsen fungerer som et eksempel på hvorfor barn krever et sterkere vern.

Resultatet av denne «Day Of General Discussion» var en rekke anbefalinger til alle stater, både i form av lovgivning og generelle bemerkninger. Noen av disse anbefalingene omhandlet spesifikt barns rett til privatliv, som på mange måter er kjernen av hva et personvern er ment å ivareta. I sluttrapporten til denne dagen fremkommer det to klare anbefalinger angående barns rett til privatliv, spesifikt i avsnitt 102 og 103, hvor det førstnevnte avsnittet sier at stater burde garantere beskyttelsen av barns rett til privatliv i forhold til digitale media. Det sistnevnte avsnitt kommer med en tydelig anbefaling om at stater bør forsikre seg om at alle barn har meningsfylt og barnevennlig informasjon om hvordan deres data blir samlet inn, lagret, brukt og potensielt delt med andre.¹⁰

2.2.6 Barns personvern i Grunnloven

Barns rettigheter i norsk rett kommer mest tydelig frem i Grl. § 104. Denne bestemmelsen åpner med å si at «Barn har krav på respekt for sitt menneskeverd». Dette er med på å tydeliggjøre barn som en gruppe med et særlig behov for å vernes om, samtidig som det synliggjør barn som egne rettsindivider. Lovens tredje ledd tydeliggjør dette enda mer ved å presisere at «Barn har rett til vern om sin personlige integritet. Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for barnets utvikling [...]»

⁹ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/Discussion2014.aspx>. (lest 17. Mai 2021)

¹⁰ https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2014/DGD_report.pdf (lest 17.mai 2021)

Tidligere i denne oppgaven under punkt 2.1.2 så vi på Grl. § 102, som i likhet med § 104 sier at statens myndigheter skal sikre et vern om den personlige integritet. Dette kan i teorien gjøre Grl. § 104 tredje ledd overflødig. Grunnen til at § 104 tredje ledd eksisterer er for å vise at barns vern skal stå sterkere i norsk rett. Grunnen til dette har med barns sårbarhet å gjøre. Tredje ledd understreker statens plikt til å sørge for et regelverk og en håndhevelse av det regelverket som på best mulig måte kan verne et barn mot vold, mishandling og utnyttelse, uavhengig av om barnet er bosatt med egen familie, i fosterhjem, barnehjem eller fengsel.¹¹ Det er på dette grunnlaget vårt nasjonale barnevern er bygd på, og i så henseende barnevernloven. Dette gjenspeiles i lovens formålsparagraf som stadfester at «Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår», jf. bvl. § 1-1.

2.3 Barnevernloven – en kort oversikt

Barnevernlovens oppgave ligger innfelt i dens navn; å verne om barn. Barnevernloven regulerer forholdet mellom barnet og det offentlige, og inneholder det subsidiære ansvaret som staten har ovenfor barnet. Herunder finner vi hvilke tiltak staten har myndighet til å benytte seg av overfor barn og familier, hva disse tiltakene innebærer, når eller om det kan gjøres inngrep, og hvilke vilkår som må oppfylles for at inngrepet skal være legitimt.

Når det kommer til inngrep i familielivet, er det åpenbart at dette vil innebære et fundamentalt brudd på personvern for både barnet og foreldrene. Vi har allerede vist hvor sterkt personvernet står i både norsk og internasjonal rett, og et inngrep på et etablert familieliv gjort av det offentlige strider mot dette vernet, se Grl. §§ 102 og 104. Det er derfor et tungt krav til at legalitetsprinsippet i Grl. § 113 opprettholdes i slike tilfeller, for å sørge for at inngrepet er

¹¹ Anine Kierulf, *Norsk Lovkommentar: Grunnloven*, note 239 I, Rettsdata.no (lest 17. mai 2021)

gjort på en så forsvarlig måte som overhodet mulig. Vårt rettssystem har satt grenser for hvordan disse inngrepene kan foretas.

I det tilfellet hvor staten vurderer inngrep i familielivet vil alltid «barnets beste» være det mest sentrale vurderingsmomentet, i alle fall dersom vi ser på barnevernloven isolert sett. Dette vurderingsmomentet er ikke bare et reelt hensyn, men et lovfestet prinsipp som kommer frem i bvl. § 4-1. Denne vurderingen skal ha avgjørende vekt når det kommer til all anvendelse av barnevernloven, spesielt i forbindelse med tiltak etter kapittel 4 som omhandler «særlige tiltak» slik som eksempelvis hjelpetiltak etter bvl. § 4-4 eller omsorgsovertakelse etter § 4-12.

2.3.1 Omsorgsovertakelse – Barnevernloven § 4-12

Som nevnt tidligere i denne oppgaven er ikke personvernet ukrenkelig, og noen ganger må det vike for andre hensyn. I det tilfellet hvor et barn står ovenfor omsorgssvikt av en viss alvorlighetsgrad har staten myndighet til å overta omsorgen for dette barnet. Dette kan kun gjøres dersom kravet til «barnets beste» i bvl. § 4-1 oppfylles, samtidig som legalitetsprinsippet i GrL § 113 forsøker å balansere dette inngrepet. Hvor barnet plasseres etter en slik omsorgsovertakelse vil føre til svært forskjellige problemstillinger i forhold til barnets personvern.

2.3.2 Plassering etter omsorgsovertakelse – Fosterhjem eller institusjon?

Etter omsorgsovertakelse er det mest vanlig at barnet enten plasseres i fosterhjem etter bvl. § 4-22 eller institusjon etter bvl. Kapittel 5. Valg av plasseringssted er regulert i bvl. §§ 4-14 og 4-15. Hvor barnet plasseres vil i hovedsak bero på en konkret vurdering, hvor «barnets beste» vil være det sentrale vurderingsmomentet. Jeg kommer ikke nærmere inn på vilkårene for valg av plassering.

Det som derimot er høyst relevant for denne oppgaven er hvor enorm forskjellen er i forbindelse med barns personvern, basert på hvor barnet plasseres.

I et eventuelt fosterhjem vil barnets hverdag ligge betraktelig nærmere det som er å anse som et «normalt» liv. Dette er åpenbart en oversimplifisering ettersom omsorgsovertakelse alene innebærer at barnet har blitt utsatt for alvorlig omsorgssvikt tidligere i livet, og vil dermed etter all sannsynlighet ha noen utfordringer med bakgrunn i dette. Men barnet vil ha et eget hjem og en familie som skal ivareta barnet som deres eget, eller så nært som det kan tenkes. Barnet vil etter alle solemerker ha tilgang til sitt eget rom og rolige omgivelser rundt seg. Det befinner seg en «frihet» rundt en slik plassering som skal, ideelt sett, ligge nært et vanlig familieliv.

Et barn som blir plassert i institusjon vil derimot ha en svært annerledes hverdag, både praktisk sett og juridisk sett. Til tross for at barnet som er bosatt i fosterhjem fortsatt er underlagt det offentlige i juridisk forstand, er størrelsen av inngrepet i det barnets dagligdagse liv svært annerledes. I det tilfellet hvor barnet bor i fosterhjem er barnets omsorg i praktisk forstand forbeholdt fosterfamilien.

Et barn bosatt i institusjon er derimot under det offentlige fysiske og juridiske ansvar til enhver tid, noe som har enorme innvirkninger på barnets personvern. Slik som tidligere påpekt er et personvern ment å fungere som en privat «boble» uten unødvendig innblanding fra staten. I det tilfellet barnet blir plassert på institusjon, er staten så godt som «i maten» til barnet. Et hvert ønske om en privat boble som du selv har kontroll og råderett over er vanskelig å forestille seg i en slik situasjon.

Et barns personvern er allerede betraktelig svekket dersom barnet blir plassert på institusjon. Derfor er det enda viktigere at de andre aspektene i et barns personvern styrkes så langt det lar seg gjøre, for å sørge for at barnets personvern ikke bare skal være en ren «illusjon».

Et av disse aspektene som er sentral i et hvert personvern er retten til å ha kontroll over egne personlige opplysninger. For at dette skal ivaretas kreves det et sterkt fokus på et sentralt område innenfor barnevern; taushetsplikten.

2.4 Taushetsplikten i barnevernet

Tidligere i punkt 2.1.1 har det blitt vist til hva et «personvern» er, hvor det ble påpekt at kontroll av personlige opplysninger er et sentralt moment. For å begrense uønsket spredning av personlig informasjon har norsk lov en rekke bestemmelser om taushetsplikt i forvaltningsretten, i særlig grad innenfor barnevernretten.

Formålet med denne plikten er ikke bare å hindre videreformidling av opplysninger, men også hindre at andre får tilgang til opplysningene ved mangelfull oppbevaring. I dette underkapittelet skal jeg se nærmere på hvordan denne taushetsplikten fungerer, og hvor langt den strekker seg.

2.4.1 Generell taushetsplikt i forvaltningsrett

Slik det har blitt påpekt i punkt 2.1.5 foreligger det en overordnet taushetsplikt etter fvl. § 13. Denne bestemmelsen sier «enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om:

1. Noens personlige forhold, [...]

Som personlige forhold regnes ikke fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted, med mindre slike opplysninger røper et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige.»

Loven gir Stortinget hjemmel til å gi nærmere forskrifter om hvilke opplysninger som skal anses som personlige, jf. fvl § 13 andre ledd siste punktum.

Det at loven konkret sier at ting som fødested, fødselsdato, personnummer og bopel ikke er å anse som personlige forhold, og dermed ikke underlagt taushetsplikt etter § 13, er urovekkende for barn bosatt i institusjon. Stigmatiseringen rundt det å bo på institusjon er reell og alvorlig. Barn bosatt i institusjon er utsatt og sårbar for utnyttelse. Et godt eksempel

på dette er saken mot Svein Ludvigsen, jf. TNHER-2018-194021-2. I denne saken ble en eldre mann dømt for å ha misbrukt sin stilling som fylkesmann for å skaffe seg seksuell omgang med tre unge menn. Denne fylkesmannen benyttet sin stilling som fylkesmann til å besøke forskjellige institusjoner/asylmottak som ofte ikke engang var under hans tilsynsansvar. Gjennom disse besøkene fikk han kjennskap til tre menn, hvorav minst en av dem var bosatt på en barnevernsinstitusjon. Han utnyttet sin maktposisjon og disse mennenes svake stilling i samfunnet til å skaffe seg seksuell omgang med disse mennene over lengre tid.

Taushetsplikten i forvaltningsloven går tilsynelatende ikke langt nok i å ivareta barnevernsbarns personlige opplysninger. Heldigvis gir fvl. § 1 muligheten til å gjøre endringer på taushetsplikten i særlovgivningen. Barnevernloven er en slik særbestemmelse. Barnevernloven har en egen bestemmelse om taushetsplikt som tar mer hensyn til de utfordringer, både juridiske og praktiske, som barn i barnevernet må håndtere. Dette er et eksempel på hvorfor forvaltningsloven åpner for at særlovgivningen kan vike fra forvaltningsloven.

2.4.2 Nærmere om «personlige forhold»

Ordlyden i fvl. § 13 første ledd nr. 1 sier at taushetsplikten er ment å gjelde for opplysninger som er ansett som noens «personlige forhold». Hva som er den umiddelbare ordlydforståelsen av «personlige forhold» kan være ganske mye, og variere kraftig basert på hvem du spør. Dette betyr begrepet er noe vidtrekkende. For å få en bedre forståelse av hva som er å anse som «personlige forhold» i juridisk forstand kan man se nærmere i juridisk teori. På side 345 i *Sentrale emner i barneretten* oppnevnes det en rekke eksempler på hva som er å anse som «personlige forhold».¹² Disse kan være, men er ikke begrenset til; opplysninger om det indre liv i familien, om slektskap, hjemmeforhold, all helseinformasjon, opplysninger om fysisk og psykisk følelsesliv, i tillegg til alle opplysninger om utdanning, arbeidssituasjon, økonomiske forhold, boforhold med videre. Listen er ikke uttømmende, men den gir oss en brukbar anelse for hva som ligger i begrepet «personlige forhold».

¹² Lena R.L. Bendiksen og Trude Haugli, *Sentrale emner i barneretten*, 4. utg., Universitetsforlaget 2021, s. 345

2.4.3 Hvem har taushetsplikt?

I fvl. § 13 åpner lovteksten med å si «enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan [...]». På side 233 i *Frihagens Forvaltningsrett Bind I* av Jan Fridthjof Bernt og Ørnulf Rasmussen blir det presisert at man ikke blir taushetspliktssubjekt dersom man mottar opplysningen i en privat rolle etter forvaltningslovens regler.¹³ Vedkommende må ha mottatt informasjonen i sin rolle som ansatt eller folkevalgt for å være underlagt taushetsplikten.

Grensen mellom offentlig og privat rolle har historisk sett vært vanskelig å trekke, og Høyesterett har vært streng når det kommer til denne grensedragningen. Et godt eksempel på dette finner vi i Rt. 1989 s. 1363 (Sosialarbeider). I denne saken ble en kommunalt ansatt sosialarbeider dømt for brudd på taushetsplikten etter at hun videreformidlet informasjon hun fikk kjennskap til i et barneselskap. Arbeideren deltok dog i dette selskapet som mor, ikke som sosialarbeider. En kvinne fikk et nervøst sammenbrudd i dette selskapet, og denne sosialarbeideren ga henne praktisk hjelp på stedet. Kvinnen som fikk sammenbruddet snakket med sosialarbeideren, hvor hun fortalte at hun var utsatt for incestopplevelser i barndommen. Denne informasjonen videreformidlet sosialarbeideren i privatlivet sitt. Sosialarbeideren og denne kvinnen hadde ingenting med hverandre å gjøre verken før eller etter denne hendelsen, i forbindelse med sosialarbeiderens jobb.

Høyesterett vurderte sosialarbeideren som kommunalt ansatt i denne situasjonen, til tross for at hun var der som mor. Dette er vanskelig å forene med ordlyden i lovteksten «utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan». Denne vurderingen har blitt noe kritisert i juridisk teori, eksempelvis i *Kommunikasjonsrett og taushetsplikt*.¹⁴ Den er også delvis kritisert i *Frihagens forvaltningsrett*, som påpeker at dersom denne kvinnen hadde vært helsepersonell ville hun utvilsomt hatt taushetsplikt ettersom helsepersonells taushetsplikt utløses av at det faktisk ytes profesjonell hjelp. Denne sosialarbeideren var ikke

¹³ Jan Fridthjof Bernt og Ørnulf Rasmussen, *Frihagens forvaltningsrett*, Bind 1, 2. utg., Fagbokforlaget 2010, s. 233

¹⁴ Ørnulf Rasmussen, *Kommunikasjonsrett og taushetsplikt i helsevesenet*, Borgund 1997, s. 15 – 17 og 187 – 192

helsepersonell. Boka går videre til å si «Den forvaltningsmessige taushetsplikt forutsetter derimot at vedkommende opptrer i rollen som offentlig ansatt. Det er ikke lett å se at det kan ha vært tilfellet her, slik faktum er beskrevet i herredsrettens domspremisser.»¹⁵

Høyesterett går ganske langt utenfor den naturlige språklige forståelsen av «utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan» i denne dommen, noe som gjør resultatet forholdsvis vanskelig å forstå. Dommen kan tolkes dithen at Høyesterett ønsker å vektlegge viktigheten bak taushetsplikten på generelt grunnlag, og da i utstrekning viktigheten av personvernet. Det er noe uforståelig hvordan denne rettspraksisen har eksistert siden en dom i 1989 uten at lovgiver har gjort noe forsøk på å endre lovteksten i den generelle taushetspliktbestemmelsen oppsatt i forvaltningsloven. Taushetsplikten er som nevnt fundamental for å beskytte personvern. Det at bestemmelsen er såpass «vag» sammenlignet med hva som tilsynelatende er gjeldende rettspraksis er urovekkende. De som er underlagt forvaltningsloven burde kunne ha enklere tilgang til en forståelse av hva taushetsplikten innebærer, og hvor langt den egentlig strekker seg. Lovteksten isolert sett oppnår ikke dette, og er dermed avhengig av rundskriv med presisering på hva som er gjeldende rettspraksis på området.

Likevel er resultatet av Høyesteretts vurdering slik å forstå at personverninteresser skal vektlegges tungt i slike saker. Det er dog noe uheldig at anvendelsen av lovteksten går utenfor den umiddelbare språklige forståelsen i fvl. § 13 dersom vi legger til grunn at Sosialarbeiderdommen har varende rettsvirkning.

2.4.4 Taushetsplikt - Barnevernloven § 6-7

Taushetsplikten i forvaltningsretten er ikke bare forbeholdt bestemmelsene i forvaltningsloven. I den såkalte særlovgivningen kan det gjøres endringer jf. fvl. § 1. Dette er ofte tilfelle for bestemmelser om taushetsplikt. Hva taushetsplikten gjelder og hvem den gjelder for kan endre seg fra en lov til en annen, deriblant barnevernloven. Den har en egen bestemmelse som omhandler taushetsplikt som er ment å ta mer hensyn til de utfordringer

¹⁵ Bernt og Rasmussen (2010) s. 234

som knytter seg til barn. Bestemmelsen finner vi i bvl. § 6-7, som oppstiller noen modifikasjoner til den ordinære taushetspliktbestemmelsen i forvaltningsloven.

Lovteksten i § 6-7 åpner med å presisere at alle som er underlagt denne bestemmelsen er bundet av taushetsplikten i fvl. §§ 13 til 13 e, og at overtredelse straffes etter strl. § 209.

I bvl. § 6-7 andre ledd finner vi den første endringen på taushetsplikten fra forvaltningsloven. Bestemmelsen sier at taushetsplikten etter barnevernloven også gjelder for «fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted.» Dette går i direkte strid med fvl. § 13 andre ledd, se punkt 2.4.1.

Lovgiver har her tatt høyde for at slike «nøytrale» personopplysninger kan føre til at noen får kjennskap til at det foreligger en sak hvor barnevernet er involvert. Ettersom stigmatiseringen rundt det å ha barnevernet involvert er svært utbredt og alvorlig, gir denne endringen et forsterket vern i tråd med barns sårbarhet. Dette styrker personvernet til både barn og familier generelt.

2.4.5 Unntak fra taushetsplikten

Taushetsplikten er ikke absolutt, og det finnes begrensninger i plikten til å forholde seg taus der det ikke er behov for beskyttelse. Dette kommer frem i fvl. §§ 13 a og 13 b, som fremstiller en rekke underpunkter som viser hva disse begrensningene kan bestå av. I § 13 a 1. finner vi en særdeles interessant begrensning. Denne lovteksten åpner for at taushetsplikten kan oppheves dersom de som har krav på taushet samtykker til å oppheve denne plikten.

Her oppstår det en ny problemstilling når det kommer til barns taushetsbelagte opplysninger; hvem har myndighet til å samtykke til denne opphevingen? Kan barnet på selvstendig grunnlag treffe denne beslutningen på egenhånd? Vil barnets alder eller kognitive realitetsforståelse spille noen rolle? Kan barnets familie samtykke, og må da barnets mening i saken vektlegges eller ikke?

2.4.6 Unntak fra unntaket?

Barnevernloven har heldigvis tatt høyde for denne problemstillingen i bvl. § 6-7 fjerde ledd. Denne bestemmelsen sier «Dersom et barns interesser tilsier det, kan fylkesmannen eller departementet bestemme at opplysninger skal være undergitt taushetsplikt, selv om foreldrene har samtykket i at de gjøres kjent.»

Ut fra ordlyden kan det tolkes at foreldre har muligheten til å oppheve taushetsplikten når det kommer til opplysninger rundt barnet, men fylkesmannen eller departementet har myndighet til å beslutte at opplysningene skal tilbakeholdes. Vilkåret er «dersom et barns interesser tilsier det ...», som er noe vag. Forarbeidene gir heldigvis en mer utfyllt forklaring på hvordan denne lovteksten skal forstås.

I Ot.prp. nr.2 (1985-1986) anfører sosialdepartementet at barnevernsmyndighetene har et spesielt ansvar overfor barn, og må sørge for at opplysninger ikke må utleveres dersom dette vil være til skade for barnet.¹⁶ Dette kommer frem i sidene 64 og 65, hvor de fremlegger et eksempel hvor denne bestemmelsen gjør seg gjeldende. Dette eksemplet består av en hypotetisk situasjon hvor foreldrene ønsker å frigi taushetsbelagt informasjon til media, uten å ta hensyn til hvilke konsekvenser dette kan få for barnet.

Departementet anfører så at «Myndighetene må her ha en sterkt begrenset adgang til å gi opplysninger til pressen. [...] Vi mener at disse spørsmål er av en helt annen art enn når det er tale om å gi opplysninger i et lukket rettsmøte i en barnefordelingssak. Hvis barnevernmyndighetene legger fram alle opplysninger kommer det fram betydelig mer enn det foreldrene vanligvis opplyser om. Barna skal gå på skole, møte venner m.v. og vil da lide under dette. Saker av denne art blir heller ikke fort glemte, så selv om barna er små, kan det senere oppstå vansker for dem.»

Denne uttalelsen viser at sosialdepartementet har ønsket å ta hensyn til barnets beste så langt det lar seg gjøre, med bakgrunn i mange av de hensyn som har blitt påpekt tidligere i

¹⁶ Ot.prp. nr. 2 (1985-1986) Om endringer i bestemmelser i særlovgivningen om taushetsplikt (tilpassing til forvaltningsloven)

oppgaven, se punktene 2.2.1 og 2.2.2. Departementet viser at de er klar over de utfordringer barn i barnevernet står ovenfor, slik som stigmatisering.

Videre i forarbeidene kommer justisdepartementet med noen bemerkninger i forhold til når foreldrene kan oppheve taushetsplikten via samtykke. Departementet sier at foreldrenes samtykke vanligvis vil være nok til å oppheve taushetsplikten for barnet «forutsatt at ikke barnet selv har nådd en slik alder og modenhet at det også selv må gi eget samtykke.»

Departementet påpeker at denne grensen vil være vanskelig å trekke, og bero på en skjønnsmessig vurdering. Videre velger departementet å ikke gå nærmere inn på dette i utredelsen sin, noe som er uheldig men forståelig. Justisdepartementet besitter juridisk kompetanse, ikke barnepedagogisk kompetanse, og kan vanskelig tenkes å kunne gjøre gjennomgående vurderinger for når et barn har oppnådd tilstrekkelig modenhet til å kunne ta slike avgjørelser. Likevel, i et ideelt scenario skulle det gjerne vært noen enklere og mer tydeligere henvisninger til hva som skal vektlegges når man foretar den vurderingen.

2.4.7 Barneloven § 31 – barnets alder og modenhet

Heldigvis har spørsmålet om barnets alder blitt mer konkretisert i senere lovgivning, men ikke nødvendigvis gjennom barnevernloven. Vi må til lov 8. april 1981 om barn og foreldre (barneloven – bl.) for å finne en mer tydelig redegjørelse. Barneloven regulerer i hovedsak tvister mellom foreldrene hvor barn er involvert. Slike tvister kan være hvem som skal ha foreldreansvaret, hvor barnet skal bo, beslutninger om samvær og lignende.

Barneloven og barnevernloven vil ha mange paralleller og likhetstrekk, spesielt når det kommer til vurderingsmomenter og hvordan disse skal vektlegges. For å finne en redegjørelse for barns alder og modenhet må vi til bl. § 31 andre ledd. Denne paragrafen sier at «Eit barn som er fylt sju år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkt, skal få informasjon og høve til å seie meininga si før det blir teke avgjerd om personlege forhold for barnet, mellom anna om foreldreansvaret, kvar barnet skal bu fast og samvær. Meininga til barnet skal bli vektlagt etter alder og modning. Når barnet er fylt 12 år, skal det leggjast stor vekt på kva barnet meiner.» Lovteksten omhandler i hovedsak vektlegging av barnets mening i saker hvor foreldreansvar og samvær er tema, men inneholder en generell tydeliggjøring av

hvor mye barns meninger skal vektlegges basert på alder. Siste punktum i denne paragrafen ble lagt til ved lovendring 21. Juni 2013 nr. 62.

2.4.8 Analogisk tolkning av barneloven § 31

Med bakgrunn i det faktum at barnevernloven og barneloven begge omhandler barn vil det foreligge likhetstrekk mellom disse lovene. Begge lovene har et formål om å sørge for at barn beskyttes, og at barna får det vernet de har krav på. Dermed kan det argumenteres for at terskelen for en analogisk tolkning mellom barneloven og barnevernloven burde være noe senket. Dette vil bety at bl. § 31 vil ha en viss overføringsverdi i barnevernssaker hvor barnets alder spiller en rolle, noe den ofte gjør.

Slik vi har sett tidligere vil foreldrenes samtykke til å oppheve taushetsplikten i prinsippet være tilstrekkelig, men dette må vurderes opp mot barnets alder og modenhet. Jo eldre og mer modent barnet blir, jo større juridisk kontroll vil barnet ha over sine egne taushetsbelagte opplysninger. Ettersom bl. § 31 uttrykkelig presiserer at barn over 12 år skal få sin mening tungt vektlagt, er det ikke utenkelig å konkludere med at barn over 12 år i all hovedsak skal ha tilnærmet full råderett over opplysningene som faller inn under bvl. § 6-7. Dette er dog ikke nødvendigvis tilfelle. Barnets alder og modenhet er et vurderingsmoment som skal vektlegges tungt, men det betyr ikke at andre vurderingsmomenter ikke kan veie tyngre. Det må alltid foreligge en konkret vurdering hvor «barnets beste» står sentralt. Dermed kan personvernet måtte vike for «barnets beste» i slike tilfeller.

2.4.9 Barnets personvern vokser med barnets modenhet

Råderett over sine personlige opplysninger er noe som innehar en sentral rolle i et personvern. Som tidligere påpekt vil et barn i ung alder ikke ha særlig mye kontroll over hvordan slike opplysninger skal deles. I praktisk forstand er det barnets foreldre som styrer hvilke opplysninger om barnet som skal deles. Når barnet blir eldre vil denne råderetten gradvis bevege seg mer fra foreldrenes side til barnets side, spesielt når barnet er over 12 år, og i

denne prosessen styrke barnets selvstendige personvern. Dette er forenelig med prinsippet om at barnas rett til privatliv er ment å være en dynamisk bestemmelse som endres i tråd med barnets alder, se punkt 2.2.4.

2.5 Straffelovens innvirkning på barns personvern

Så langt har det vært fokus på hvordan forvaltningsretten behandler taushetsplikt og hvordan dette fungerer for å beskytte barns personvern. Det som er viktig å huske på er at taushetsplikten etter forvaltningsretten kun gjelder for «enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan», jf. fvl. § 13. Den regulerer ikke forholdet mellom barnet og private personer, slik som eksempelvis venner, familie, naboer og lignende. I teorien kan dette bety at private parter som får kjennskap til opplysninger om et barn står fritt til å dele disse med hvem de ønsker uten konsekvenser, deriblant barnets egne foreldre. Dette er ikke forenelig med personvern hensynet, spesielt ikke med tanke på barn og deres sårbarhet. Her vil straffeloven komme til anvendelse. Straffeloven spiller en særdeles viktig rolle i å verne en borgers rett til privatliv, samtidig som den oppstiller de rettslige konsekvensene av en rekke krenkelser av noens personvern, eksempelvis brudd på taushetsplikten.

2.5.1 Straff etter brudd på taushetsplikten – Straffeloven §§ 209 og 210

Ved en overtredelse av taushetsplikten oppstilt i bvl. § 6-7 vil man stå ovenfor en straff etter straffeloven § 209. Denne bestemmelsen stadfester at den som krenker en taushetsplikt vil kunne straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Lovbestemmelsen virker i hovedsak enkel å forstå, men inneholder noen interessante momenter. I særlig grad er strl. § 209 tredje ledd relevant, ettersom den sier at en arbeider eller en som utfører tjeneste for et statlig eller kommunalt organ vil være bundet til taushetsplikten etter at tjenesten eller arbeidet er avsluttet. Denne bestemmelsen er ytterst viktig i forbindelse med barnevernssaker, og er en viktig bidragsyter til å ivareta barns personvern. Uten denne bestemmelsen kunne ansatte som slutter i barnevernet potensielt sett

ha muligheten til å dele sensitive opplysninger som omhandler barna de har jobbet med, uten at de hadde blitt straffet for det.

Straffeloven § 209 fjerde ledd er også relevant da den sier at «Grov uaktsom overtredelse straffes på samme måte». Dette betyr at den øvre strafferammen for brudd på taushetsplikten ved grov uaktsomhet ikke skal straffes tyngre enn «alminnelig» brudd på taushetsplikten.

Likevel er det en mulighet for at et brudd på taushetsplikten kan straffes tyngre enn det strl. § 209 tilsier. Det er i tilfeller hvor bruddet på taushetsplikten er å anse som «grov», jf. strl. § 210. Denne bestemmelsen sier at den øvre strafferammen er fengsel inntil 3 år ved «grovt brudd» på taushetsplikten. Hvilke vurderinger som må ligge til rette for at bruddet skal anses som «grovt» kommer frem i strl. § 210 andre ledd, som uttaler at «ved avgjørelsen av om taushetsbruddet er grov skal det særlig legges vekt på om gjerningspersonen har hatt forsett om uberettiget vinning og om handlingen har ført til tap eller fare for noen.»

Her oppstår det et spørsmål; kan det finnes et tilfelle hvor denne bestemmelsen får anvendelse ved et brudd på bvl. § 6-7? Lovteksten i bvl. § 6-7 henviser direkte til strl. § 209 når de presiserer hvilken paragraf et eventuelt brudd på taushetsplikten skal dømmes etter. Dette tilsier at den umiddelbare konklusjonen burde være «nei». Spørsmålet er dog ikke fullt så enkelt. Her må man se på ordlyden i strl. § 210 som sier at gjerningspersonen må ha hatt forsett om uberettiget vinning for at bestemmelsen skal komme til anvendelse, og om handlingen har ført til tap eller fare for tap. Dette er dog ikke absolutte vilkår. De skal vektlegges, men ikke nødvendigvis oppfylles.

Her er det verdt å se på forgjengeren til strl. § 210, nemlig den nå opphevede lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgelig Straffelov (straffeloven (1902) – strl. (1902)) § 121 andre ledd. Denne bestemmelsen hadde et tilleggskriterium som åpnet for at paragrafen kunne komme til anvendelse «når det foreligger andre særdeles skjerpene omstendigheter». Denne setningen ble lagt til ved lov 28. juli 2000 nr. 73, hvor det ble uttalt i lovens forarbeider at loven skulle ta høyde for tilfeller der taushetsbruddet ikke hadde skjedd i vinnings hensikt, men fortsatt var av en slik alvorlighetsgrad av det ville være hensiktsmessig å dømmes for «grovt brudd». Denne tilleggssetningen ble ikke videreført til den nye bestemmelsen i strl. (2005) § 210, men det betyr ikke at de momentene som ble vist til i forarbeidene til den gamle loven ikke vil være relevante ved anvendelsen av strl. § 210.

Til tross for dette så må det etter all sannsynlighet særdeles mye til for at denne bestemmelsen kan komme til anvendelse ved brudd på taushetsplikten etter bvl. § 6-7. Dette betyr ikke at det er umulig, og hypotetisk sett er det tilfeller hvor det kan skje, ettersom loven i seg selv ikke setter noen åpenbare begrensninger for hvilke saker denne paragrafen kan få anvendelse for. Det hele må likevel bero på en helhetsvurdering, hvor de momenter som blir fremstilt i strl. § 210 vil ha stor vekt.

2.5.2 Krenkelse av privatlivets fred – Straffeloven § 267 første ledd

Straffeloven oppsetter et vern rundt privatlivet gjennom strl. § 267 første ledd som sier «Den som gjennom offentlig meddelelse krenker privatlivets fred, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.» Denne bestemmelsen tar til sikte å verne om alle fysiske personers privatliv. Privatlivet er kjernen rundt hva et personvern er ment å verne om. Denne bestemmelsen er helt sentral i å ivareta det. Her er det viktig å påpeke at dette vernet også finnes i EMK artikkel 8 og International Covenant on Civil and Political Rights, 12. desember 1966 (konvensjonen om sivile og politiske rettigheter – SP) artikkel 17, ergo den har forankring i internasjonal rett, noe som gir den mer tyngde. For barn følger det en tilleggsforankring i BK artikkel 16, som vi har sett på tidligere i oppgaven. Denne tilleggsforankringen skal i teorien være med på å gi enda mer vekt rundt barns rett til privatliv.

2.5.3 Hva er «privatlivets fred»?

Hva som er å anse som «privatlivets fred» krever nærmere undersøkelse. Strl. § 267 er en videreføring av den gamle strl. (1902) § 390 om krenkelse av privatlivets fred. Den gamle strl. (1902) § 390 inneholder en mer utfyllende lovtekst som sier at en krenkelse av privatlivets fred er «å gi offentlig meddelelse om personlige eller huslige forhold.» Delen om «personlige eller huslige forhold» ble ikke videreført i ordlyden til den nye strl. § 267, men i forarbeidene til den nye § 267 blir det presisert at denne endringen ikke er ment å ha noen realitetsendring,

jf. Ot.prp .nr.22 (2008-2009) side 425.¹⁷ Dette blir nærmere forklart i forarbeidene side 150 hvor departementet sier at det er avgjørende om det er snakk om «opplysninger med en viss grad av sensitivitet», og besluttet dermed å sløyfe uttrykket «personlige eller huslige forhold» for å modernisere språket i lovteksten. Likevel vil kriteriet «personlige eller huslige forhold» være noe veiledende i tolkningen av hva som er å anse som «privatlivets fred».

En naturlig språklig forståelse av «personlige forhold» vil være ting som sykdommer, selvmordsforsøk, familiekriser og seksuelle forhold. Denne oppramsingen er ikke utfyllende. Hva som ligger under «personlige forhold» har blitt behandlet i rettspraksis over lengre tid, noe som har ført til at enkelte konkrete knagger har blitt utarbeidet. Blant disse har vi en persons relasjoner til bestemte mennesker, slik som separasjoner og skilsmisser, se Rt. 2007 s. 687 avsnitt 59-61.

Spørsmålet rundt den språklige forståelsen bak «personlige forhold» har blitt redegjort for tidligere i oppgaven, se punkt 2.4.2. Dette underpunktet omhandlet spesifikt fvl. § 13, men begrepsbruken er den samme. Det kan dermed tenkes at det er en viss form for overføringsverdi mellom vurderingene i både fvl. § 13 og strl. § 267 når det kommer til den språklige forståelsen bak «personlige forhold».

2.5.4 Problematikken rundt en presiserende lovtekst i straffeloven § 267

En lovtekst må alltid balansere forholdet mellom å være fleksibel nok til å kunne anvendes der den trengs, samtidig som den er tydelig nok til å være lett å anvende og tilby forutsigbarhet. Noe som er særdeles interessant i denne sammenheng er at departementet viser til at flere av høringsinstansene i forarbeidet til denne loven hadde bedt om en nærmere presisering av hvor grensen for den private sfæren skulle trekkes, se Ot.prp. nr.22 (2008-2009) side 149-150. Dette er selvfølgelig veldig relevant for spørsmålet om personvern, og hvor langt den egentlig skal strekkes. Departementet sier i forarbeidene at grensedragningen vil måtte bero på en sammensatt vurdering av hensynet til både ytringsfrihet og personvern,

¹⁷ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) Om lov om endring i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)

og at de reelle forholdene rundt opplysningene som blir lagt frem vil være relevant. Videre henviser departementet til at denne avveiningen mellom ytringsfrihet og personvernet er i stadig utvikling og endrer seg gjennom rettspraksis, i særlig grad i European Court Of Human Rights (Den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen – EMD). Departementet bruker dette som begrunnelsen for hvorfor det mest hensiktsmessige vil være å overlate denne grensedragningen til rettspraksis, og viser til den allerede liggende praksis rundt strl. (1902) § 390 som også vil være veiledende. Departementet anerkjenner dog at det er vanskelig å kunne gi en utfyllende generell redegjørelse av hvor grensen skal trekkes, og dermed befinner det seg ikke noen tydelige vilkår eller retningslinjer i lovteksten til strl. (2005) § 267 første ledd.

Dette viser at departementet er klar over hvor vanskelig det er å tydeliggjøre en lovtekst når det kommer til en juridisk problemstilling som dette. Det å måtte veie ytringsfrihet mot personvernet er en evig balansegang som er vanskelig å lage presise lover rundt. Begge disse prinsippene er hjørnesteiner i enhver velfungerende stat, og forholdet mellom prinsippene er alltid i utvikling. Det er selvfølgelig ikke ønskelig at lovteksten til § 267 ikke gir noen nærmere anføringer på hvor denne grensen går, men det er lett å forstå departementets redegjørelse for hvorfor rettspraksis må stå for denne dragingen. Dette til tross for at en slik løsning potensielt kan føre til en mer uforutsigbar tolkning av loven og forvirring rundt hva som er gjeldende rett på området.

2.5.5 Gjeldende rettspraksis for «personlige forhold»

For å legge et fundament for hva gjeldende rett er på spørsmålet om «personlige forhold» må man se nærmere på rettspraksis. Her kan man velge ut flere dommer som vil være veiledende, men her har jeg valgt å ha fokus på to sentrale dommer. Først og fremst Rt. 2007 side 687 (Big Brother). Saken omhandlet to deltakere fra realityserien «Big Brother» som saksøkte tabloidavisen «Se Og Hør» for tre reportasjer som de hevdet innebar en rettsstridig krenkelse av deres privatliv etter strl. (1902) § 390. Høyesterett tok stilling til rettsstridkravet i denne lovbestemmelsen, og tolket det i tråd med kravene oppstilt i EMK artikkel 8 og 10. I avveiningen mellom strl. (1902) § 390 og EMK artikkel 10 viser Høyesterett til EMDs dom 24. juni 2004 i saken *von Hannover v. Germany* (application no. 59320/00), og sier «Gjennomgangen av von Hannover-dommen viser at personvernet står sterkt i høve til

ytringsfridommen ved omtale av personar som ikkje har samfunnsfunksjonar. EMK art. 10 skal verne samfunnsdebatten og demokratiet, ikkje verne høvet til å leggje fram opplysningar om personlege forhold for privatpersonar, utan omsyn til om desse er kjende.», jf. avsnitt 74. Retten tok dermed for seg det faktum at personvernet står sterkt i forhold til ytringsfriheten når det omhandler omtale av personer som ikke har samfunnsfunksjoner. I denne dommen tok retten også for seg en vurdering om det var snakk om opplysninger som gjaldt privatlivets fred. I avsnitt 59 fremkommer det at vurderingskravet er om det var tale om «personlige opplysninger som objektivt sett har en viss grad av sensitivitet.»

Denne formuleringen har blitt videreført i rettspraksis, deriblant i Rt. 2010 s. 258. Her fremkommer det i avsnitt 50 at retten lener seg på formuleringen gitt i Big Brother-dommen, men de utdyper den noe. I tillegg til vurderingen om det er snakk om «personlige opplysninger som objektivt sett har en viss grad av sensitivitet» går denne dommen videre til å presisere at dette kravet danner en nedre terskel for hvilke opplysninger som overhodet kan falle inn under begrepet. Avslutningsvis i dette avsnittet sier retten «det kan imidlertid ikke kreves så mye før sensitivitetskravet er oppfylt.»

Denne setningen viser hvor tungt Høyesterett vektlegger personvernet i norsk rett, selv om de ikke uttrykkelig sier det. Det at sensitivitetskravet lett skal kunne oppfylles er et tydelig tegn på at personlig informasjon skal ha et særskilt stort vern. Dette er i utstrekning en tydeliggjøring av hvor tungt personvernet skal veie i norsk rett.

2.5.6 Hva ligger i ordet «krenkelse»?

Nå som det har blitt etablert en forståelse for hva som er å anse som «personlige forhold» i lovens forstand, må det tas stilling til hva som ligger i det å bli «krenket». Det er altså ikke nok at personlige opplysninger har blitt delt uten ditt samtykke, men du må også ha blitt krenket av denne handlingen for at strl. § 267 skal komme til anvendelse.

I forarbeidene til strl. § 267 finnes det en nærmere beskrivelse på hva som ligger i ordet «krenke». Det første vilkåret som oppstilles etter Ot.prp. nr.22 (2008-2009) side 425 er at meddelelsen må ha vært rettsstridig, med en henvisning til det som er gjeldende rett på området. Først må man ta stilling til om en eventuell straff vil innebære en krenkelse av EMK

artikkel 10 eller GrL. § 100, som begge verner rundt ytringsfriheten. Dette må igjen sees i syn av den enkeltes rett til personvern etter EMK artikkel 8 og GrL. § 102. Her står retten nok en gang ovenfor en avveining mellom taushetsplikten og personvernet. Forarbeidene viser til at rettspraksis knyttet til den tidligere strl. (1902) § 390 vil fortsatt være av betydning når denne avveiningen skal foretas, og at eventuelle endringer i EMDs avveining av personvernet og ytringsfriheten må tas til etterretning for hva som er gjeldende nasjonal rett.

2.5.7 Gjeldende rettspraksis for «krenkelse»

Som det har blitt påpekt tidligere i forbindelse med anvendelse av strl. § 267, beror den på hva som er gjeldende rett på området. Dette er styrt av rettspraksis, både nasjonal og internasjonal. Rettspraksis i Norge på dette området går langt tilbake, og den ledende dommen på området er Rt. 1953 s. 1259, spesifikt sidene 1261-1262. Her utdyper retten hva som ligger i ordet «rettsstridig», og sier «en straffbar krenkelse av privatlivets fred, må avgjøres etter en konkret vurdering, nærmere bestemt en vurdering av om meddelelsen etter den måte hvorpå den er fremkommet, og omstendighetene for øvrig må karakteriseres som utilbørlig eller uforsvarlig».

Dette er gjentatt og utvidet i Rt. 1960 s. 1147 som sier at den konkrete vurderingen skal baseres på en objektiv norm. På side 1148 i denne dommen uttaler førstvoterende at «det ikke kan gjøre noe forandring om meddelelsen har virket krenkende for saksøkeren, dersom den etter en alminnelig vurdering ikke har hatt karakter av et tilbørlig inngrep i privatlivets fred.». Dette betyr dermed at vurderingen av hva som er å anse som en krenkelse må bero på en objektiv vurdering, ikke en subjektiv vurdering. Det er ikke tilstrekkelig at noen bare føler seg krenket for at loven skal komme til anvendelse. Dette er gjentatt i nyere rettspraksis, deriblant Rt. 2010 s. 258 avsnitt 58.

En dom som vil være særdeles relevant i forbindelse med denne oppgaven er HR-2019-2038-A, som omhandler en mor som var i konflikt med barnevernet hvor hun hadde publisert bilder og videoklipp av sårbar art. Moren ble straffeforfulgt etter strl. § 267. Jeg kommer nærmere inn på denne dommen senere i oppgaven.

2.5.8 Nærmere om strafferammen i straffelovens § 267

Straffen for å krenke privatlivets fred har en øvre strafferamme på inntil 1 år, jf. strl. § 267 første ledd. Denne strafferammen er satt opp fra bestemmelsens forgjenger, strl. (1902) § 390, som hadde en øvre strafferamme på tre måneder. Departementet begrunnet denne økningen i de føringer som ble lagt i Ot.prp. nr.8 (2007-2008) side 23, som omhandler de generelle strafferammene som skulle settes når den nye straffeloven trådte i kraft.¹⁸ Her ble det vektlagt at strafferammene måtte vurderes etter hvilke interesser som er angrepet, resultatet eller virkningen av handlingen, og den utviste skyld. I forarbeidene til strl. § 267 begrunner de økningen i strafferammen med interessen som er angrepet, nemlig borgernes private sfære; personvernet, jf. Ot.prp. nr.22 (2008-2009) side 150. Dette til tross for at i Ot.prp. nr.8 (2007-2008) side 23 fremhever at den nye straffeloven skal holde seg til et moderat straffenivå. En økning fra 3 måneder til 1 år er substansiell, og fungerer som et eksempel på hvor alvorlig lovgiver syns et brudd på personvernet er å anse i dagens samfunn.

Denne strafferammen er den samme strafferammen som er oppsatt for brudd på taushetsplikten etter bvl. § 6-7, som det har blitt henvist til tidligere i oppgaven, se punkt 2.5.1. Der straffes man dog etter strl. § 209, men dette fungerer som et godt eksempel på overlappen som eksisterer mellom brudd på taushetsplikten og krenkelse av privatlivets fred.

2.5.9 Avslutningsvis om «krenkelse av privatlivets fred»

Straffelovens § 267 er åpenbart en bestemmelse med det formål om å verne rundt borgernes personvern. Dette gjelder selvfølgelig også for barn. Bestemmelsen i seg selv er derimot ikke særlig veiledende, og er mer eller mindre fullstendig avhengig av rettspraksis for å kunne tolkes. Dette er åpenbart et bevist valg av lovgiver, men det kommer med både positive og negative sider.

¹⁸ Ot.prp. nr.8 (2007-2008) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv.

Den mest positive siden er at det tillater god fleksibilitet når det kommer til hva som skal være gjeldende rett, noe som sårt trengs når det kommer til personvern. I et samfunn i så drastisk utvikling som vårt er det høyst nødvendig at retten har mulighet til å vokse parallelt med samfunnet. Det gir også en mulighet til å gjøre endringer underveis, spesielt i tilfeller hvor internasjonal rett enten gjør korrigeringer eller kommer med nye føringer i forhold til personvern.

Uheldigvis medfører dette noen negative sider også. Det faktum at loven i all hovedsak styres ut fra rettspraksis gjør den veldig uoversiktlig og potensielt uforutsigbar for den allmenne befolkningen. Ettersom personvern er ment å verne rundt alle menneskers privatliv er det ønskelig at lovgivningen som omhandler dette er enkelt å forstå og lett tilgjengelig.

Om dette er mulig å fikse gjennom enten nye bestemmelser eller en revisjon av § 267 er igjen vanskelig å si. Personlig har jeg full forståelse for hvorfor lovgiver ikke ønsker å konkretisere hva som menes bak ting som «krenkelse» eller «privatlivets fred». Jeg mener også det er viktigere å sørge for fleksibilitet på dette lovområdet enn noe annet. Samtidig er det ikke utenkelig at det finnes rom for en forbedring av lovteksten uten at dette går på bekostning av denne fleksibiliteten.

Det som er svært heldig i forhold til bruk av strl. § 267 er at anvendelsen åpenbart må bero på en konkret tolkning av hendelsen som helhet når det er snakk om krenkelse av privatlivets fred. Dette åpner for en potensiell særbehandling i tilfeller hvor det er barn det skal vernes om. Gjeldende rett oppstiller noen åpenbare krav, slik som en objektiv vurdering av ordet «krenkelse» og «personlige opplysninger som objektivt sett har en viss grad av sensitivitet» hvor sensitivitetskravet er forholdsvis lett å oppfylle. Utover dette fremstår det som en relativ stor frihet til å tilpasse anvendelsen av bestemmelsen til det konkrete tilfellet det er snakk om. Slik jeg ser det er det en objektiv åpenbar grunn til å ha et sterkere personvern rundt barn generelt, med bakgrunn i deres sårbarhet. Når vi da igjen kommer tilbake til barn som befinner seg i barnevernssystemet, i særlig grad barn bosatt i institusjon, så øker denne sårbarheten betraktelig.

2.6 Domsanalyse av HR-2019-2038-A

Tidligere i oppgaven under punktet 2.5.7 ble det henvist til en dom, HR-2019-2038-A. Jeg har valgt å ta for meg dommen i et eget kapittel med bakgrunn i dens relevans for denne oppgavens problemstilling, i stedet for å ta for meg dommen i et underkapittel. Jeg mener dommen er såpass signifikant at det er hensiktsmessig med en fullverdig analyse.

2.6.1 Faktum i saken

Dommen omhandler en mor som ble straffedømt for å ha krenket sitt eget barns rett til privatliv etter strl. § 267, og er belysende for temaet som omhandler barns personvern, spesielt i syn av vår digitale hverdag og sosiale media.

I forbindelse med en barnevernssak hadde mor blitt fratatt den daglige omsorgen for det da 7 år gamle barnet. I et forsøk på å trekke oppmerksomhet rundt saken opprettet mor en Facebook-gruppe hvor hun publiserte flere personopplysninger om barnet gjennom bilder, videoer og dokumenter fra saksbehandlingen. Denne gruppen vokste fort til 5000 medlemmer. Bildene og videoene inneholdt blant annet barnet som gråter, og dokumentene som ble lagt ut var av sensitiv art. Barnevernet gikk til sak mot mor med bakgrunn i delingen av bildene, videoene og dokumentene. Resultatet av saken var at mor ble bøtelagt 12 000 kr.

2.6.2 Straffelovens § 267 veid opp mot menneskerettigheter

Dommen omhandler som sagt strl. § 267 om «krenkelse av privatlivets fred» som jeg allerede har sett gjennomgående på i denne oppgaven. Innledningsvis tar Høyesterett for seg både den nåværende og den tidligere paragrafen som regulerer krenkelse av privatlivets fred, nemlig strl. (1902) § 390, og henviser til dens forarbeider. Samtidig presiserer de kort at praksis etter

den eldre bestemmelsen fortsatt er relevant. Videre tar de for seg hvilke opplysninger eller materiale som faller inn under «privatlivets fred», og henviser til Rt. 2010 s. 258 avsnitt 50, som igjen henviser til Big Brother-dommen som det har blitt henvist til ved flere anledninger i denne oppgaven. Høyesteretts gjennomgang av disse «elementære» vurderingsmomentene er kort og konsise, og gir dommen et godt grunnlag for videre vurderinger. Retten kommer nærmere inn på denne avveiningen senere i dommen.

2.6.3 Sensitive opplysninger?

Retten gjør en redegjørelse for hva som er å anse som «en viss grad av sensitivitet» hvor de viser til faktum i saken. Bilder, videoer og dokumenter som omhandlet barnet i sårbare situasjoner og brev fra barneverntjenesten med informasjon om saken. Retten konkluderer noe rask med at dette er å anse som sensitiv og privat, og går videre. Jeg sier meg på ingen måte uenig i deres konklusjon, men retten kunne ha redegjort litt bedre for hvorfor dette var å anse som «sensitiv», også bare ved å henise til den umiddelbare ordlydsforståelsen av begrepet «sensitiv». Likevel mener jeg dette på ingen måte er noe som kan føre til at dommen mister legitimitet.

2.6.4 Spørsmålet om «rettsstridighet»

Det neste spørsmålet retten tar for seg er om publiseringen av disse sensitive opplysningene har krenket barnets privatliv. Som det har blitt påpekt tidligere i punkt 2.5.7 er det ikke tilstrekkelig at personlig informasjon har blitt delt uten samtykke. Denne delingen må ha ført til en objektiv «krenkelse».

Høyesterett behandler dette spørsmålet med en henvisning til strl. § 267 sine forarbeider, da spesifikt Ot.prp. nr.22 (2008-2009) side 425, som det også har blitt henvist til ved flere anledninger tidligere i oppgaven. Den sier uttrykkelig at en krenkelse innebærer et krav om at meddelelsen er rettsstridig. Henvisningen til disse forarbeidene medfører også at forholdet mellom ytringsfriheten og personvernet blir belyst, ettersom disse forarbeidene uttrykkelig

sier at en krenkelse må bero på en vurdering av om en eventuell straffesanksjonering vil føre til en krenkelse av EMK artikkel 10 eller Grl. § 100. Denne balanseringen og avveining vil være fundamental i enhver sak som omhandler krenkelse av privatlivets fred. Retten går svært grundig inn på denne redegjørelsen fra og med avsnitt 26, men det er betryggende å se at dette hensynet blir vist frem såpass tidlig i dommen.

Når det kommer til rettens redegjørelse for om denne meddelelsen av opplysninger er rettsstridig, er den igjen noe kort. Retten benytter seg av de samme vurderinger som de gjorde når de behandlet spørsmålet om «sensitive» opplysninger, men påpeker at dette er «klart» utilbørlig og uforsvarlig ovenfor barnet. Jeg er igjen enig med Høyesteretts konklusjon her, men for meg er det ikke fullt så åpenbart at denne delingen er «klart» uforsvarlig. Her kunne retten vektlagt barnets alder og sårbarhet på dette tidspunktet.

Så langt i dommen har retten i hovedsak tatt for seg generelle spørsmål, og lagt grunnlaget for de videre vurderinger som må tas i denne saken, deriblant avveiningen mellom ytringsfrihet og personvern. Høyesterett har for det meste sett på hva som er gjeldende rett på disse områdene frem til nå.

2.6.5 Fritak fra straff med bakgrunn i samtykke

Høyesterett ble nødt til å ta for seg spørsmålet om et eventuelt samtykke fra barnet kunne ha ført til straffrihet for mor. Retten konkluderer med at dette ikke kan skje i denne saken, og begrunner dette med en rekke relevante momenter. Disse momentene innebærer barnets alder, som igjen er direkte knyttet til barnets forståelse av konsekvensene ved å dele disse opplysningene. Noe som er interessant her er at retten vektlegger at potensielle konsekvenser på sikt er relevant, og viser til at dette kan føre til reaksjoner for barnet når barnet blir eldre og utvikler seg. Høyesterett legger stor vekt på at barn ikke skal måtte ta stilling til et samtykkespørsmål i familiesituasjoner ettersom det lett kan oppstå press fra en forelder, som igjen kan føre til at barnet havner i en lojalitetskonflikt.

Mor hadde anført at det lå innenfor hennes foreldreansvar at hun kunne samtykke til publiseringen på vegne av sin datter. Retten forkastet denne anførselen med bakgrunn i at foreldreansvaret skal utøves ut fra barnets interesser og behov, og viser til forarbeidene til strl.

§ 267. Forarbeidene presiserer nettopp typetilfeller som dette, og sier uttrykkelig at «bestemmelsen kan etter omstendighetene også få anvendelse på foreldre som legger ut personlige opplysninger om sine barn på internett, for eksempel foranlediget av en barnevernssak.» jf. Ot.prp. nr.22. (2008-2009) s. 425. Denne uttalelsen i forarbeidene er så konkret at noe videre redegjørelse ikke nødvendigvis kreves, men retten viser likevel til Innst.O. nr.73 (2008-2009) s. 28 som diskuterer de bekymringer de har over eksponeringen av barn på internett.¹⁹

Førstvoterende bringer frem noen veldig gode og grundige vurderinger her, og det kan godt tenkes at disse vurderingene vil ha varige konsekvenser for gjeldende rett på området. Om ikke annet så er dette en tydeliggjøring av de problemer som eksisterer rundt å få et samtykke til å dele sensitiv informasjon om ditt eget barn. For å samtykke til noe må man ha kunnskap og forståelse av hva man egentlig samtykker til, og hva konsekvensene til dette kan være. Et 7 år gammelt barn kan vanskelig tenkes å ha en god nok realitetsforståelse av situasjonen til å kunne ta stilling til et såpass vanskelig spørsmål. Rettens bemerkninger om at den konflikten som kan oppstå i en situasjon hvor barnet må ta stilling til et samtykkespørsmål må veie tungt er også viktig å fremheve. Denne uttalelsen kan få virkninger i saker som ikke bare omhandler strafferetten og barnevernet, men også i saker hvor det er spørsmål om foreldreansvar for eksempel.

Det er forholdsvis høy sannsynlighet for at rettsvirkningen av denne redegjørelsen er at det ikke er rom for at barn skal kunne samtykke til deling av sensitive opplysninger før de har nådd en viss alder. Hva denne alderen er, er vanskelig å si. Det som enda ikke er besvart er om disse vurderingene og bestemmelsene er anvendelig i saker som ikke innebærer barnevernet, ettersom forarbeidene til strl. § 269 direkte henviser til eksempler hvor barnevernet er involvert. Det er ingenting i forarbeidene som tilsier at bestemmelsen ikke kan få anvendelse på saker utenfor barnevernet, noe som kan lede til en konklusjon om at bestemmelsen er anvendelig på alle typer saker som inneholder deling av barns sensitive opplysninger. Men for barn som befinner seg under barnevernets ansvar er det svært betryggende å se at lovgiver er såpass tydelig på at denne bestemmelsen er ment å verne rundt de, og jeg kan ikke forklare hvor ufattelig viktig dette er for barnevernsbarns personvern.

¹⁹ Innst.O. nr.73 (2008-2009) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv.

Likeså er rettens uttalelser angående samtykke, som bygger videre på lovgivers intensjon om å verne rundt barn, spesielt barn i barnevernet.

2.6.6 Spenningsforholdet mellom ytringsfrihet og privatlivets fred

Etter redegjørelsen av samtykkespørsmålet går førstvoterende løs på det som blir den mest omfattende delen av dommen; spørsmålet om hensynet til privatlivets fred må vike for ytringsfriheten i denne saken.

Høyesterett starter med å henwise til forarbeidene til strl. § 267 slik som tidligere. I Ot.prp. nr.22 (2008-2009) side 148-149 blir det presisert at både privatlivets fred og ytringsfriheten har krav på vern, med henvisninger til EMK artikkel 8, SP artikkel 17 for vern av privatlivets fred, og Grl. § 100, EMK artikkel 10 og SP artikkel 19 for vernet av ytringsfriheten. Videre viser også forarbeidene til at EMDs praksis har inntatt en sentral rolle ved avveiningen mellom ytringsfrihet og privatlivets fred. Det henvises også til nasjonal rettspraksis som påpeker at det skal legges særlig vekt på om forholdene som blir gjort offentlige har allmenn interesse, jf. Rt. 2007 s. 687 og Rt. 2008 s. 489.

Forarbeidene er dermed meget grundige i sin redegjørelse for avveiningen mellom ytringsfrihet og vernet av privatlivets fred. Høyesterett kunne ha sagt seg fornøyd med å bare henwise til disse internasjonale artikkelene og paragrafene. Heldigvis gjør de ikke dette, og velger å dra inn både Grl. § 104 og BK artikkel 16 ettersom denne saken omhandler et barn, noe de tidligere nevnte forarbeidene ikke eksplisitt sier noe om. De er generelle bestemmelser ment å gjelde for alle, deriblant barn, mens Grl. § 104 og BK artikkel 16 er spesifikt utformet for å verne om barn. Det er betryggende å se at Høyesterett tar disse i betraktning. Både Grl. § 104 og BK artikkel 16 har en klar overlapp med Grl. § 100 og EMK artikkel 8, dermed foreligger det en risiko for at både Grl. § 104 og BK artikkel 16 kan bli glemt eller neglisjert. Det at førstvoterende viser til disse bestemmelsene selvstendig er med på å belyse at både Grl. § 104 og BK artikkel 16 skal tillegges vekt i saker hvor barn er berørt.

Det neste leddet i dommen inneholder en gjennomgang av to viktige EMD-dommer som omhandler avveiningen mellom retten til privatliv etter EMK artikkel 8 og vernet om ytringsfriheten etter EMK artikkel 10. Hovedparten av EMDs rettspraksis som omhandler

denne avveiningen mellom ytringsfrihet og retten til privatliv er som regel knyttet til om pressen har gått for langt i å omtale private forhold som ikke har allmenn interesse.

Førstvoterende henviser til de relevante momenter som blir oppsummert i storkammerdommen 7. februar 2012 *Axel Springer AG mot Tyskland* [EMD-2008-39954], uten å bruke særlig mye tid på dette.

Retten bruker mer tid på EMDs dom 19. juni 2012 *Krone Verlag GmbH mot Austerrike* [EMD-2007-27306] som anvender de samme relevante momentene oppstilt i *Alex Springer AG mot Tyskland*, men som har et faktum som ligger nærmere saken Høyesterett her jobber med. Denne EMD-dommen omhandler en avis som publiserte bilder av et barn som var involvert i en tvist om foreldreansvar. Bildene fremstilte barnet i en sårbar situasjon. Her ble det vektlagt at publiseringen av bildene hvor barnet var lett identifiserbart ikke hadde noen relevans for det offentlige interesse rundt et viktig tema. Retten presiserte her at publiseringen av relevant informasjon i forbindelse med saken ikke i seg selv ville føre til et lovbrudd. Problematikken lå i det faktum at barnets identitet ikke ble forsøkt skjult på noen måte.

EMD vektlegger at verken barnet eller barnets foreldre var offentlige figurer før publiseringen av disse bildene, og var dermed ikke å anse som offentlige figurer i lovens forstand. Denne presiseringen er svært viktig, ettersom det potensielt kunne blitt argumentert for at noen er å anse som en offentlig figur etter at eksempelvis en tabloidavis publiserer en artikkel om dem som får mye oppmerksomhet. Dette er forenelig med det man har sett i norsk rettspraksis tidligere, deriblant Big Brother-dommen som har fått oppmerksomhet tidligere i oppgaven.

Helt avslutningsvis i utdraget fra EMD-dommen er siste setning; «...there is no doubt that the preservation of the most intimate sphere of life of a juvenile who had become the victim of a custody dispute and had not himself stepped into the public sphere deserves particular protection on account of his or her vulnerable position.», se punkt 57 i *Kroner Verlag GmbH mot Austerrike*. Denne setningen kan fremstå som noe «åpenbar» og unødvendig å fremheve, men den påpeker nettopp dette med sårbarheten rundt barn, spesielt de utsatt for en tvist om foreldreansvar, og at disse fortjener «particular protection on account of his or her vulnerable position», altså et særskilt vern med bakgrunn i deres sårbare posisjon. Dette støtter tanken om at barn innenfor barnevernet bør ha et tyngre personvern rundt seg enn det vanlige barn har, med bakgrunn i deres svært sårbare posisjon. I denne EMD-dommen henviser de til barn utsatt for en sak som omhandler tvister om foreldreansvar, og fremhever det som en særskilt sårbar posisjon å befinne seg i for barn. Den overveldende majoriteten av barn som befinner

seg innenfor barnevernet vil ofte ha en enda større sårbarhet rundt seg, ettersom barnet allerede står ovenfor en grad av omsorgssvikt. Når det gjelder barn bosatt i institusjon amplifiseres denne graden av sårbarhet siden relasjonen mellom barnet og familien allerede er åpenbart problematisk eller muligens ikke-eksisterende.

Høyesterett argumenterer for at det er overføringsverdi mellom kriteriene oppsatt i *Alex Springer AG mot Tyskland* og saken Høyesterett her tar for seg. Retten benytter seg av *Kroner Verlag GmbH mot Austerrike* som et sammenligningsgrunnlag ettersom den deler enkelte likheter i faktum som saken Høyesterett jobber med. I begge dommene var det snakk om deling av sensitive bilder og informasjon om et barn. Førstvoterende sier uttrykkelig at «større fridom på dette området vil potensielt kunne få store negative konsekvenser for unge i en sårbar situasjon – som då lett vil kunne bli offer for press fra foreldre for å stå fram og kritisere barnevernet». Retten konkluderer deretter at en straff hjemlet i strl. § 267 i dette tilfellet ikke vil innebære en krenkelse av ytringsfriheten etter Grl. § 100, EMK artikkel 10 eller SP artikkel 19, og anken forkastes. Dommen er enstemmig

2.6.7 Avslutningsvis om HR-2019-2038-A

Dommen er særdeles veiledende for en veldig relevant problemstilling som ofte oppstår i dagens moderne samfunn, spesielt med tanke på deling av bilder, videoer, dokumenter og lignende på sosiale media. Høyesterett tar for seg en rekke lover som straffeloven, Grunnloven, EMK og BK. Jeg mener denne dommer har konkretisert hva som er, og muligens kommer til å forbli, gjeldende rettspraksis på en rekke områder fremover. Det mest åpenbare for meg er hva dommen konkluderer med i forhold til samtykke fra barn for å dele sensitive opplysninger. Retten er grundig i sin redegjørelse for hvorfor et slikt samtykke vanskelig kan sies å finne sted, og jeg mener de treffer en god konklusjon på dette området.

Høyesterett har også gått grundig til verks i avveiningen mellom taushetsplikten og retten til privatliv, med et særskilt fokus på tilfeller hvor et barn er involvert. Vurderingsmomentene de henter ut fra EMD-praksis er etter min mening noe som burde gjøres gjeldende for alle saker som omhandler en slik avveining. Retten viser også godt hvordan disse momentene skal

vektlegges. Dommer er forholdsvis kort og konsis, og burde være lett å både lese og forstå. Etter min mening betyr det at dommen burde være enkel å anvende og lett å tolke.

Der hvor dommen kanskje kan kritiseres er i forhold til noen manglende lover som kunne vært nevnt underveis. Mest åpenbart for meg er personopplysningsloven, spesielt med tanke på at denne har en egen bestemmelse om barns personopplysninger og at disse skal ha et særlig vern, se avsnitt 38 i personvernsforordningen. Personopplysningsloven er et godt eksempel på hvor tungt personvernet skal vektlegges i et moderne samfunn, og kunne vært brukt her.

Til tross for dette mener jeg dommer setter en tydelig markering for at barns personvern skal vektlegges tungt, til og med når det må avveies mot den generelle ytringsfriheten som igjen veier veldig tungt i ethvert moderne demokrati. Dommen er veiledende for å sette en grense for når foreldre har brutt deres barns personvern, og etter min mening er den en viktig bidragsyter for å sørge for at barns personvern blir tilstrekkelig ivaretatt i den digitale alderen vi lever i.

3 Avslutningsvis

Personvern er en fundamental rettighet som ved første øyekast virker enkel nok. Realiteten er nok at personvernet i praksis er komplisert. Den er alltid i utvikling, og nå mer enn aldri før. Rettighetene for å beskytte personvernet er spredt over mange rettsområder, og består av å sy sammen forskjellige lover og regler om både rett til personvern og taushetsplikten. Lovgiver har en utfordrende oppgave foran seg når det kommer til å balansere forholdet mellom personvern og ytringsfrihet.

Når det kommer til problemstillingen jeg satt ut på å undersøke i denne oppgaven, barns personvern med et tilleggssøkelys på de bosatt i institusjon, har jeg fått erfare at det ligger til rette for at barns personvern skal vernes tyngre enn voksnes personvern. Når det kommer til barn i institusjon spesifikt, er jeg mer usikker. Det finnes holdepunkter for at personvernet

skal veie tyngre og tyngre desto mer sårbar et individ er. Om vi da legger til grunn at barn bosatt i institusjon er fundamentalt mer sårbar enn «vanlige» barn, kan det tenkes at det er rom for at barn i institusjon har et tyngre vern. Det kan diskuteres om dette er reelt eller om det faktisk praktiseres.

Spørsmålet om lovgiver burde legge mer til rette for at barn bosatt i institusjon skal ha et tyngre vern enn andre barn vil bero på en rettspolitisk diskusjon som sikkert kan ha vært en masteroppgave i seg selv. Men med bakgrunn i hva jeg har undersøkt i denne oppgaven tror jeg det finnes gode argumenter for at lovgiver ikke har oppstilt noen begrensinger for at dette kan finne sted. Faktisk det motsatte. Jeg mener gjeldende rett angående barns personvern slik den står på nåværende tidspunkt allerede er åpen for en anvendelse hvor personvernet opptrer mer flytende utfra sårbarheten til individet som står i fare for å få dette vernet krenket.

Referanseliste

LOVER OG FORSKRIFTER

Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov

§ 100, § 102, § 104, § 113

Lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven)

§ 121, § 390

Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

§ 1, §§ 13 – 13e, § 19

Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova)

§ 31

Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven)

§ 1-1, § 4-1, § 4-4, § 4-12, § 4-15, § 4-22, § 6-7

Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)

§ 209, § 210, § 211, § 267

Lov 15. juni 2018 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven)

§ 1

FORARBEIDER

Ot.prp. nr. 2 (1985-1986) Om endringer i bestemmelser i særlovgivningen om taushetsplikt (tilpassing til forvaltningsloven)

Ot.prp. nr.8 (2007-2008) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv.

Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) Om lov om endring i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)

Innst. O. nr.73 (2008-2009) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv.

INTERNASJONALE KONVENSJONER

Konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter (EMK)

Artikkel 8, Artikkel 10

FNs konvensjon 16. desember 1966 om sivile og politiske rettigheter (SP)

Artikkel 17, Artikkel 19

FNs konvensjon 20. november 1989 om barnets rettigheter av (BK)

Artikkel 16

RETTS PRAKSIS

Høyesterettsavgjørelser

Rt. 1953 s. 1259

Rt. 1960 s. 1147

Rt. 1989 s. 1363

Rt. 2007 s. 687

Rt. 2008 s. 489

Rt. 2010 s. 258

HR-2019-2038-A

Underrettsavgjørelser

TNHER-2018-194021-2

Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD)

Von Hannover mot Tyskland 24. juni 2004 (klagenr. 59320/00)

Alex Springer AG mot Tyskland 7. februar 2012 [EMD-2008-39954]

Krone Verlag GmbH mot Austerrike 19. juni 2012 [EMD-2007-27306]

LITTERATURLISTE

Bendiksen, Lena R.K. og Trude Haugli, *Sentrale emner i barneretten*, 4. utg., Universitetsforlaget 2021, s. 345

Bernt, Jan Fridthjof og Ørnulf Rasmussen, *Frihagens forvaltningsrett*, Bind 1, 2. utg., Fagbokforlaget 2010, s. 63 & 233

Eriksen, Thomas Hylland, «Innledning: I de enøydes land», i *Normalitet*, Thomas Hylland Eriksen og Jan-Kåre Breivik (red.), Universitetsforlaget 2006, s. 6

Frønes, Ivar, «Skam, skyld og ære i det moderne», i *Skam: perspektiver på skam, ære og skamløshet i det moderne*, Trygve Wyller (red.), Fagbokforlaget 2001, s. 69-80

Høstmælingen, Njål, Elin Saga Kjørholt og Kristen Sandberg (red.), *Barnekonvensjonen: Barns rettigheter i Norge*, 4. utg., Universitetsforlaget 2020, s. 150

Kierulf, Anine, *Norsk Lovkommentar: Grunnloven*, note 239 I, Rettsdata.no (lest 17. mai 2021)

Rasmussen, Ørnulf, *Kommunikasjonsrett og taushetsplikt i helsevesenet*, Borgund 1997, s. 15 – 17 & 187 – 192

Solvang, Per, «Problematisering, utdefinering eller omfavnelse?», i *Normalitet*, Thomas Hylland Eriksen og Jan-Kåre Breivik (red.), Universitetsforlaget 2006, s. 10

NETTSIDER

<https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/De-tror-vi-er-shitkids.pdf> (lest 17. mai 2021)

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/Discussion2014.aspx>. (lest 17. Mai 2021)

<https://www.ssb.no/statbank/table/11124> (lest 17. Mai 2021)

<https://www.ssb.no/statbank/table/12947> (lest 17. mai 2021)

FORORDNINGER

EUROPAPARLAMENTS- OG RÅDSFORORDNING (EU) 679/2016 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (generell personvernforordning)

